



**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 25. De decimaseptima excommunicatione contra vsurpantes Sedis Apostolicæ, vel quarum cu[m]que Ecclesiarum iurisdictiones, vel fructus, aut hos sequestrantes: & de decimaoctaua contra eos, qui ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

fiasticorum sententiæ impediatur executioni tradit.

Quintum notandum est. Actionem procurandi vel exequendi prædicta mandata, ideo à nobis positam esse inter principales, propter quas excommunicatio hæc incurritur: quia si recurrere ad curias seculares actio est principalis, multo magis erit procurare, vel exequi mandata: cum talis procuratio, aut executio, finis sit ipsius recursus. Atque ita fit, ut eo ipso, quod aliquis procurat vel exequitur, sit excommunicatus, quantumcumque inde non sequatur effectus impediendi. Quodquidem non erit dicendum de eo qui procuranti aut exequenti, dat auxilium, patrocinium, aut fauorem, non secuta procuratione, aut executione: quoniam illa tantum sunt actiones, his accessoria.

Sextum notandum est. Ex verbis huius clausule colligi, quod excommunicentur non tantum ij qui post Prælatorum sententiam recurrunt ad curias seculares: sed ij etiam qui idem faciunt quous alio tempore causa, ac quous alio modo eludendo iudicium Ecclesiasticum: habet enim textus (aut alias fori Ecclesiastici iudicium eludentes colligi item, quod excommunicentur non solum ij qui decernunt, vel decerni procurant Ecclesiasticis iudicibus mandata pœnalia; sed etiam qui mandata non pœnalia. Etenim in textu fit in genere mentio expressa mandatorum: cuius ad malitiam indicandam eorum qui in ista re peccant, particularis mentio de vna mandati specie ceteris grauiore subiturgitur, dicendo etiam pœnalia.

370. Postremum notandum est. Cap. Quicumque De sententia excommun. in 6. materiam habere cum hac clausula aliquo modo comunem: quæ est (vt Caiet. attigit in verbo Excommunicatio cap. 36.) Sacriligum quo libertas Ecclesiastica læditur, quoad opus tuendi per censuras suam iurisdictionem, aduersus Reges, Principes, & quoscumque alios. Personæ vero in quas profertur sunt i. dans licentiam occidendi eos, qui tales sententias tulerint, aut aliquem suorum: 2. dans licentiam capiendi eosdem aut aliquem suorum: 3. dans licentiam eosdem vel aliquem suorum grauandi, siue in sua persona, siue in suis rebus: 4. dans licentiam capiendi eos quorum occasione tales sententiæ fuerint late: 5. dans licentiam eosdem aut aliquem suorum capiendi: 6. dans licentiam eosdem aut aliquem suorum grauandi siue in persona siue in rebus: 7. prædicta licentiæ data vtens in ipsos Iudices aut eos quorum occasione tales sententiæ late sunt, aut in aliquem suorum: 8. motu proprio committens aliqui eorum, ad quæ committenda licentiam dari, prædictimus prohibitum esse; siue contra ipsos Iudices, siue contra eos quorum occasione tales sententias tulerint; siue contra aliquem suorum. Quæ omnia intelligenda sunt addita conditione: nisi re adhuc integra, datam licentiam reuocauerint. Aut si res non sit integra, sed ad bonorum captionem processum sit; nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa. Additur in fine eiusdem cap. vt post lapsos duos menses ab incurta excommunicatione quam imponit, non possit illa innodatus absolui, nisi per sedem Apostolicam.

Cæterum cum (vt patet ex dictis) per idipsum cap. excommunicentur, qui aliquam ex actionibus in eo prohibitis, aut faciunt, aut faciendi licentiam dant, contra ipsos Iudices excommunicatores, aut eos quorum occasione lata est excommunicatio, aut contra aliquem suorum: dubitari potest, Quinam intelligi debeant hoc verbo Suorum. Quæ dubitatio tollitur per illud, quod glossa ad idem cap. verbo suorum, subintelligendum esse ait, propinquorum vel familiarium: quia omnes tales sunt sui, id est, ad ipsos pertinent. Vnde excommunicatur non solum qui occidit, aut capit, aut grauatur in persona vel in rebus Iudicem ipsum, sed etiam qui quemcumque propinquum aut familiare ipsum, etiam si famulus sit. Nec item excommunicantur solum ij, qui illos quorum occasione tales sententiæ late sunt, similiter vexat in personis aut bonis propriis; sed etiam qui in personis aut bonis suorum. Illud enim relatiuū Suorum, non solum refert ipsos Iudices, sed etiam eos quorum occasione eiusmodi sententiæ sunt late, ac cum vtrisque coniungitur. Adeo vt neque ipsi, neque sui, possint in personis, aut in rebus grauari sine talis censuræ incurfione. Adde ex eadem glossa in verbo grauandi,

idipsum verbum intelligendum esse de quocumque graamine: vt. v. g. ne quis à supradictis, vel ab aliquo suorum emat: aut ne quis vendat eis, vel molat frumentum ipsorum & sic de similibus.

CAPVT XXV.

De excommunicatione 17. contra usurpantes Sedis Apostolicæ, vel quarumcumque Ecclesiarum iurisdictiones, vel fructus, aut hos sequestrantes: & de 18. contra eos qui imponunt decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis & eorum fructibus: quæ feruntur his verbis.

17. Quiue iurisdictiones, seu fructus, redditus, & proventus ad nos, & Sedem Apostolicam, & quascumque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes usurpant, vel etiam quauis occasione vel causa, sine Romani Pontificis vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentiâ, sequestrant.

18. Quiue collectas, decimas, tallias, præstantias, & alia onera Clericis, Prælati, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi, absque simili Romani Pontificis speciali & expressa licentiâ, imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposta etiam à sponte dantibus & concedentibus recipiunt; nec non qui per se vel alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscumque sint præsentis, dignitatis ordinis, conditionis, aut status, etiam si imperiali, aut regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij potentatus; quicumque etiam regnis, prouinciis, ciuitatibus, & terris quoquo modo præfidentes, & Consilij & Senatores, aut quauis etiam pontificali dignitate insigniti. Innouantes decreta super his peractos Canones, tam in Lateranensi nouissimè celebrato, quam aliis Conciliis generalibus edita, etiam cum censuris & pœnis in eis contentis.

SVMMARIVM.

- 371 Actiones ob quas, & personæ in quas feruntur 17. & 18. excommunicatio.
- 372 Excommunicatio decima septima tam ad Ecclesiasticos quam ad laicos Iudices extenditur: quodque ad eam incurramdam quinquerequirantur.
- 373 Tradita de eadem materia à Conc. Tridentino & quorum facultas in illa excuset ab excommunicatione.
- 374 Ob quam sequestrationem incurrat talis excommunicatio.
- 375 Varia constitutiones iuris circa materiam decima octaua excommunicationis contra imponentes onera personis Ecclesiasticis, &c.
- 376 Excusatio duplex ab eadem excommunicatione.
- 377 Ea incurritur quæ aut minus bona Clericorum circa quæ peccatum non sint beneficiorum Ecclesiasticorum, sed propria illorum.
- 378 Alia excusatio à tali excommunicatione.
- 379 Ecclesiastici eadem censurâ proteguntur, etiam quoad bona ipsorum patrimonialia.
- 380 Tenenda in hac re quoad bona laicorum, quæ deuenirent ad Ecclesiam.
- 381 Factum in hac materia, propter quod non incurritur quidem talis excommunicatio peccatur tamen mortaliter, & alia excommunicatio incurritur.
- 382 Quando Ecclesiasticus pro solutione onerum ad quæ tenetur conueniri possit, aut non possit coram Iudice laico.

Materia excommunicationis 17. est sacrilegium quo Ecclesia offenditur in iurisdictionibus, seu fructibus, & redditibus ad Sedem Apostolicam, vel ad quascumque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentibus: completiturque duas actiones: vna est, huiusmodi iurisdictionibus

iurisdictiones seu fructus, redditus, & proventus, usurpare seu sibi sumere contra ius: altera est, eandem iurisdictiones seu fructus sequestrare, seu usurpandos seponere apud aliquem.

Notanda circa decimam septimam excommunicationem.

SECTIO PRIOR.

Notandum est primò, excommunicationem 17. tam ad Ecclesiasticos Iudices, quam ad laicos, extendi: vt ex eo probatur, quod in textu non fiat specialis mentio laicorù: sed generaliter dicatur, *Quæ iurisdictiones, &c.* quo argumento Caiet. in verbo *Excommunicatio cap. 27. conditione secunda*, significat simpliciter probari, quod licet excommunicatio hæc feratur occasione dominorum qui suâ potestate sibi usurpant, aut sequestrant proventus prædictos; eam tamen ab aliis quoque incurri: quandoquidem clausula est generalis, nec ad dominos ipsos restricta. Vnde intelligitur, probabile esse Ecclesiasticum, qui sibi usurparet iurisdictionem vel proventus alterius Ecclesiastici; non minus incursum in hanc censuram quam laicum idem facientem; nec item minus militem aut plebeium, quam ducem, aut alium magnatem. Neque excusabit cuiuscumque potestatis laicæ, etiam Imperatoris, dispositio aut concessio; cum licet nullâ sit de spiritualibus concedendi vel disponendi facultas ex cap. Tuae. De Decimis.

Notandum est 2. iuxta Caiet. in eod. cap. 27. ad hanc excommunicationem incurritur quinque requirit.

Primum, vt illud quod usurpatur, sit iurisdictionis, seu fructus, redditus, aut proventus Ecclesiæ. Vnde ab hac censura excluduntur usurpatores, aut sequestrantes proventus profanos Ecclesiasticorum, id est, ex Nauar. cap. 27. num. 69. versus finem, pertinentes quidem ad Ecclesiasticos, non tamen quantum sunt Ecclesiastici, nec ratione beneficij; vt proventus patrimoniales.

Secundum est, vt tales res usurpentur, vel sequestrantur, non qualitercumque, sed tanquam fructus, proventus, aut redditus Ecclesiæ. Vnde infertur Caiet. non ligari hæc censurâ fures & latrones, *quamuis peccent mortaliter & ad restitutionem teneantur*, qui res Ecclesiæ furantur & rapiunt vt quasdam res; non autem ea ratione, qua sunt fructus, & proventus Ecclesiæ. Inferri quoque ex aduerso potest, quod Toleus innuit in expositione tertie partis excommunic. nonæ, ligari eum qui cum sciat tales proventus esse Ecclesiæ, eos sibi appropriat, id est, usurpat tanquam pertinentes ad se, sibi que debitos: vt quia data sunt progenitoribus suis & malè administrantur diuina; aut quia in bello multas fecit expensas, nullâ acceptâ compensatione à Principe; aut alia simili de causa: quæ (atque a deo quauis omnino occasio prætexta) excluditur expressè à Summo Pontifice in præfati clausula.

Tertium est, vt tales proventus pertineant ad personam Ecclesiasticam obtinentem beneficium, ex quo proueniunt. Quod Nauar. loco citato merito reicit: quia inde sequitur, non incurri hanc excommunicationem ab eo qui sibi usurparet iurisdictiones seu fructus Ecclesiæ vacantis: quod est à ratione alienum; quia pari omnino ratione iniquum est ac sacrilegum, Ecclesiæ vacantis, ac non vacantis bona usurpare; nec minor necessitas est protegendi Ecclesiam vacantem, quam non vacantem. Neque obstant verba textus, & *quascumque personas Ecclesiasticas*, quia nomine personarum, possunt ob paritatem rationis significari quoque personæ sicæ: alioqui capientes bona quæ à Religiosis possidentur in communem: & ideo ad nullam personam pertinent, vt potest communitia conuenit cum Prelato, non innotarentur hæc censura: quod nemo dixit. Adde cum ipso Nauar. quod fructus tempore vacationis obuenientes pertineant ad successorem; & durâte vacatione ad commendatarium, vel economum: non quidem vt eorum dominium acquirat, sed vt ea conferret & vero domino reddat suo tempore.

Quartum est, vt talis usurpatio, aut sequestratio fiat sine Pape licentia, vel aliorum habentium potestatem legitimam dandi illam; Quintum est, vt fiat quasi authoritatue, id est, vt usurpans, vel sequestrans id faciat tanquam potestatem habens. Sed istud reicitur per illud quod antè habitum est ex

eod. Caiet. quod hæc excommunicatio comprehendat non tantum Magnates qui autoritate vt possunt, sed etiam alios: quia verba clausulæ qua fertur, sunt generalia.

Notandum est tertio, de hac materia agi in particulari in Concil. Trident. sess. 22. cap. 11. de reformatione, citatis in margine antiquis canonibus; communicationemque ferri in omnes, siue Clericos, siue laicos quacumque dignitate, etiam imperiali, aut regali præfulgeant, qui alicuius Ecclesiæ, beneficiique cuiuscumque siue sæcularis, siue regularis, montiù, pietatis, aliorumque laicorum piorum iurisdictiones, bona, census, ac iura, etiam feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuertit debent: per se vel per alios; vt vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas Clericorum, aut laicorum: seu quacumque arte, aut quocumque quaesito colore in proprios vsus conuertere, illosque usurpare, etiam ex donatione suppositæ personæ præsumpserit; seu impedire ne ab iis ad quos iure pertinent percipiantur. A qua excommunicatione absolui non possunt, nisi per Summum Pontificem, & facta integra restitutione acceptorum: sique ij fuerint patroni eiusdem Ecclesiæ, cuius bona usurpauerunt, priuentur eo ipso iure patronatus; & Clericus qui tam nefandæ usurpationis fabricator, aut consentiens fuerit eiusdem penis subiacet: quibuscumque suis beneficiis priuatus sit, & ad quacumque alia beneficia inhabilis efficiatur; & a suorum ordinum executione, etiam post factam satisfactionem integram, & post absolutionem, arbitrio sui ordinarij suspendatur. Quæ diligenter sunt attendenda Confessario in tantâ morum perueritate, quantam alicubi cupiditas malorum omnium radix inuexit.

Notandum est quartò, circa verba illa, *sine Romani Pontificis, vel aliorum ad illegitimam facultatem habentium expressa licentia*: eos tantum censeri facultate in huiusmodi legitimam habere, qui facultatem habet alienandi ipsas iurisdictiones, seu fructus, redditus, & proventus Ecclesiæ; siue sint talium rerum possessores, siue Prælati quorum iurisdictioni iidem possessores subiciantur. Usurpatio enim; quæ aufertur dominium; & sequestratio, quæ ipsum impeditur; rationem quandam habent alienationis. Itemque ad plenam intelligentiam exceptionis, quam eadem verba continent, explicanda essent quæ de eadem facultate tenere oportet. Sed ea coincidunt cum iis quæ tenenda sunt de obligatione non alienandi bona Ecclesiastica. Vnde ad vitandum repetitionis fastidium, illa hic omittimus, commodius tradenda in sequen. lib. 30. traç. 3. num. 61. & aliquot sequentibus.

Notandum est postremò: sequestrare nihil esse aliud quam rem aliquam de qua est inter duos controuersia, alicui certæ personæ causa securitatis custodiendam, aut etiam possidendam committere, donec certò constet, ad vtramque litigantibus pertineat; ex lege *Sequester ff. de verborum signific. & ex lege Interesse puto De acquirenda possessione*. Atque sequestrationem aliquando esse voluntariam, vt cum fit ex conuentione partium: & aliquando necessariam, vt cum fit præcepto Iudicis: de qua hic agitur, *sicut & in lib. 2. Decretalium tit. 17. ac regulariter est illicita, tanquam iure prohibita*: quandoquidem ex præced. tit. 16. nihil est innouandum licet pendente: ita vt Iudex donec de causa cognouerit, debeat possessionem relinquere illi qui tempore litis cõpræ possidebat (iuxta cap. primum memorati tituli 17. ex quo glossa ad verbum *Sequestrari*, id colligit) & legem vnicam Cod. de prohibita sequestratione. Tres tamen sunt casus in quibus iure etiam Canonico sequestratio à Iudice fieri permittitur. Primus est, cum sequestratio fit puniendæ contumaciæ causâ; ex cap. 2. De dolo & contumacia. Secundus est, cum missus in possessionem dilapidat fructus ex receptos. Tunc enim iidem fructus sequestrandi sunt ex cap. 2. De sequestrat. possessionum & fructuum. Tertius est, cum quis ad restitutionem rei condemnatus appellauerit, & periculum est, ne ipse pendente appellatione consumat fructus ex re perceptos: tunc enim debebunt iidem fructus apud aliquem deponi; ex cap. finali eodem. tit.

Notanda circa decimam octavam excommunicationem.

SECTIO POSTERIOR.

375. **N**Oandum est primò, circa 18. excommunicationem, in iure antiquo varias haberi super illius materia Ecclesiasticas constitutiones. Primò enim per cap. Non minus, De immunitate Ecclesiarum, excommunicantur imponentes istiusmodi onera Ecclesiasticis personis, sine licentia Sedis Apostolicæ; nisi Episcopus, & Clerus tantam utilitatem, vel necessitatem conspexerint esse; vt ad vitandam releuandam, cum laicorum non suppetunt facultates: subsidia per Ecclesias existimant conferenda. A qua excommunicatione absolui non possint, nisi post factam competentem satisfactionem.

Deinde in cap. Aduersus eod. tit. Inno. cen. 3. in generali Concilio Lateran. propter quorundam imprudentiam, sustulit prædictam exceptionem: volens ad fraudes vitandas, in casu quoque necessitatis & utilitatis communis, prius consulendum esse Romano Pontificem; cuius interest communibus utilitatibus providere. Et declarat, imponentes ea onera, memoratæ satisfactioni subiaci: etiam postquam fuerint à regimine a moti: successores item ipsorum excommunicationi subiacens, nisi satisfaciant intra mensem. Postea autem Bonifacius 8. in cap. Clericis De immunit. Ecclesiarum in 6. eam excommunicationem reseruauit Summo Pontifici, & extendit eam ad talia accipientes, tum, etiam ad dantes illis auxilium, consilium vel fauorem; quocumque modo accipiant; etiam si à donantibus immo & ad Ecclesiasticos talia onera subeuntes etiam sponte quouis titulo, modo, vel colore quæsito; ac demum communitates circa talia delinquentes, subiacit interdictione reseruato ipsi Summo Pontifici. Postea verò Benedictus 11. in Extrauaganti communi Quod olim De immunit. Ecclesiarum, declarauit, eandem Bonifacii constitutionem; illam restringendo quoad soluentes, & quoad recipientes à sponte soluentibus; ne penes in illa statuta habeant in eis locum. Clemens quinti portò in Clemen. vnica de immunit. Ecclesiarum, tam illam constitutionem Bonifacii, quam hanc declarationem Benedicti reuocauit: ac decreuit standum esse constitutionibus antè memoratis capituli Non minus & ca. Aduersus, quarum explicationem persequuntur D. Anton. 3. par. tit. 2. 4. cap. 26. Angelus Excommunicat. septimo casu 5. Tabien. Excommunicatio. 5. casu 8. Sylu. excommunic. nono, casu 5. Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 115. Postremò per hanc Bullæ clausulam eadem excommunicatione extendit denuo ad recipientes à sponte dantibus, innouanturque decreta per sacros Canones in Lateranensi & aliis generalibus Conciliis edita super hac re; cum censuris, & penis contentis in illis. De qua innovatione Toletus in expositione excommunicationis nonæ sub finem, monet per eam non innouari decretum Bonifacii octaui, quoad illius partem qua excommunicationi subiacit Clericos soluentes collectas, tallias, decimas, seu aliquotam suorum prouentuum portionem: sed tantum imponentes, vel accipientes, vel exigentes talia onera: quia inquit, nouo Canone non innouantur antiqui: nisi quoad illa quorum in ea facta est mentio. Nulla autem in hac Bullæ clausula mentio facta est soluentium siue sponte siue alio modo.

376. Notandum est secundò, quod bene aduertit à Vualdo in sua expositione huius Bullæ num. 117. & approbat Georgius Saurus in tomo 1. sui thesauri lib. 3. cap. 21. num. 10. Si custodes alicuius pontis, portus, vel fluminis; pedagium gabellas, aut alia onera petant ab Ecclesiasticis transeuntibus; vel Ecclesiastici ipsi transeuntes, sponte illis dent; non incurtere in hanc censuram: nisi talia onera essent ipsis quoque Ecclesiasticis imposta: quia in textu particula coniunctiua, cum dicitur imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt: indicat ad hanc excommunicationem duo illa debere simul concurrere: nempe & quod prædicta onera sint Ecclesiasticis imposta, & quod ab ipsis exigantur, vel ab ipsis sponte dantibus recipiantur.

Notandum est 3. hinc nomine Clericorum non comprehendendi Clericos primæ tonsuræ, aut etiam minorum ordinum, nisi beneficium Ecclesiasticum habeant, aut Clerica-

lem habitum, & tonsuram deferentes, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi seruiant, vel in seminatio Clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versentur. Id quod habetur ex Cond. Trident. sess. 23. cap. 6. de reformatione: vbi illi, his exceptis, priuantur priuilegio fori, quod varium est: & inter cetera comprehendit immunitatem ab illis de quibus agimus oneribus, prout habitum est in præced. cap. 24. notab. 3.

Notandum est 4. in hac clausula excommunicari, non tantum eos qui collectas, & alia onera imposuerint, exegerint, aut re ceperint ex bonis beneficiorum Ecclesiasticorum: sed etiam ex aliis bonis propriis Clericorum. Pro quo plures authores citat Georgius Saurus in præcedenti numero nono. Ipsumque colligitur ex verbis eiusdem clausulæ, ac eorum, & Ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum bonis: vbi dictio eorum distinguitur contra sequentes: ideoque ea intelligi non potest, nisi de patrimonialibus bonis & aliis, quæ ad Ecclesiam, monasterium, aut alia beneficia non pertinent. Sicque merito Syluester Excommunicatio 9. num. 46. (quidquid contradicatur Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 128.) censet excommunicationem laicam in cap. Quamquam. De censibus in 6. contineri in Bulla Cœnæ. Ea enim absolute & generaliter ac sine restrictione fertur in eos qui contra decretum Alexandri 4. in cap. 1. de immunit. Ecclesiarum in 6. collectas, pedagia, & huiusmodi alia, pro personis Ecclesiasticis aut propriis ipsorum rebus, quas non causa negotiandi deserunt, vel deserunt faciunt; per se vel per alios, suo nomine, vel alieno exegerint, vel easdem personas ad talia soluenda compulerint: non obstante quacumque consuetudine, quæ censenda est contra prela. Quæ constitutio innouatur in Clementina Præsenti De censibus: de eaque agitur præter Syluestrum & Nauarr. locis proxime citatis, alij quorundam ante notabili primò meminimus D. quidem Antonius ca. 25. Angelus casu 23. & Tabiena casu 19. quibus adde Caiet. in verbo, Excommunicatio, cap. 39.

De eo autem notandum est 5. non facere mentionem recipientium à sponte dantibus, ideoque si à Bulla Cœnæ talis mentio remoueretur, fore vt censura non incurreretur à talibus, vt potest qui nullatenus cogunt ac verbum exigendi seu extorquendi, quo Papa vitatur in eod. cap. importet excommunicationem. vt Caiet. argumentatur. Quamquam vt idem addit, factis cogere censetur, qui Clericum requirit non rogando, sed tanquam à debitore petendo vt soluat: iubendoque vt arretentur res ipsius nisi parcat.

Notandum est 6. præter specialem & expressam Papæ licentiam, ab hac Bullæ censura excusare: tum casum extreme necessitatis, in qua maturè ad Papam recurri non potest, ex Panorm. ad cap. Non minus De immunit. Eccles. num. 19. tum casum in quo iniuria fieret proximo: numquam intendere, existimandus est S. Pontifex, ne existimetur velle peccare, & contra fas autoritate sua abuti. Qui casus quando contingat, iudicari poterit obseruatione sequentium notabilium.

Notandum est primò, nomine priorum bonorum Clerici, quæ eximuntur à gabellis, & cæteris oneribus realibus, comprehendendi non modò bona laica quæ acquisierint Ecclesiæ: sed etiam bona ipsius patrimonialia, vt notat Panormit. ad cap. Ex literis De vita & honest. Cleric. num. 4. per memoratum cap. Quamquam & Clemen. Præsenti de censibus Idemque repetit ad cap. Sanctum, eodem titulo in fine: & sequitur Felinus ad cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ De constitut. numero 7. Et certè nomine priorum bonorum Clerici, quorum prædicta iura expressam mentionem faciunt, comprehendendi ipsius patrimonialia, nihil est carnegetur, cum id nullatenus sit à ratione alienum. Sit autem æquitati naturali maximè consonum, vt Summus Pontifex Clericum tanquam diuinis ministerijs consecratum, ac Deo militantem, nec secularibus negotiis (iuxta Apostolum in posteriori ad Timoth. 2.) se implicentem, ita eximere à prædictis oneribus; vt ne quidem pro patrimonialibus, solucte ea teneatur: præsertim cum ipsa naturalis ratio dicat ad bonū rerum spiritualium cōcedere plurimum vt Ecclesiastici, quārum fieri potest, liberi sint à potestate laicorum, quos esse illis insectos semper obseruatum est ex cap. Laicos & ca. Laici 2. q. 7. & ex cap. Clericis De immunit.

munit. Eccles. in 6. Accedit quod res eo ipso quod sunt diuinis vñibus deputatæ separantur à seculari & profano vsu: vt calices cæteraque Ecclesiastica instrumenta, hoc ipso quod sunt benedicta. Cum igitur Clerici sint diuinis vñibus deputati & consecrati, consentaneum est vt eximantur ab vsibus oneribusque secularibus, vt quoad suas personas, sic & quoad suas res, tanquam comparatas ad sustentationem, vitæ & conseruationem ipsorum.

Porro tali priuilegio non gaudent Clerici negotiatores, per cap. Ex literis De vita & honest. Cleric. vbi glossa verbo *Suis familiaribus*, notat id esse ita intelligendum, vt non præiudicet Ecclesiæ facultatibus, quæ etiam Clerico negotiante ex illis (vt habet ibidem Panorm. num. 10.) retinent suum priuilegium; sed solum bonis propriis Clerici: idque pro eo tantummodo tempore quo se implicat negotiationi: prout contingit, ex eodem Panorm. ad idem cap. Ex literis numero 14. cum res emit, vt eas non mutatas iterum vendat: non item cum eas suâ curâ, industria, aut labore, mutatas vendit: nec cum res emit ad suos vsus, & eas postea vendit ob aliq̄ casum: nec etiam cum fructus sibi ex re sua prouenientes vendit: nullum enim horum est negotiatio, nec prohibetur Clerico. Adde ex eodem Panorm. in præcedent. num. 5. Clericum non perdere propositum priuilegium suarum facultatum, eo ipso quod negotiatur: nam ex memorato ca. Ex literis debet ter moneri à Superiore, & sic monitus, non desistere à negotiatione.

Notandum est 8. de bonis laicorum prius obligatis ad gabellas vel collectas soluendas; si deueniant ad Clericum vel ad Ecclesiam donatione aut alio contractu, dubium esse ad deueniant cum eadem obligatione. De quo dicendum videtur primò, Clericum, vel Ecclesiam teneri ad soluendas collectas præteritas quas laicus omisit soluere: quia in eo casu locum habet illud; quod res ad alium transeat cum suo onere, iuxta c. Pastoralis, & c. Cum non sit, de decimis, & c. Ex literis De pignorib.

Dicendum est secundò, quando res laicorum annexam habent expressè aliquam gabellam, vel collectam certam, & perpetuam acinuariabilem, si deueniant ad Clericum, vel Ecclesiam, manere subiectas eidem oneri: ita vt Clericus, vel Ecclesia in cuius venerunt possessionem, obligetur ad solutionem talium gabellarum, aut collectarum. Nam in hoc quoque casu locum habet illud; quod res ad alium transeat cum suo onere. Et confirmatur à simili: quia si res censui, vel seruituti subiecta transeat ad Clericum, transit cum tali onere. Similiter si emphyteusis aut feudum, vel res per hypothecam tacitam vel expressam obligata, deueniat ad Clericum, transit cum suo onere; argumento Clement. 1. De censibus. Quæ doctrina est Panorm. ad cap. Ex literis De vita & honestate Clericorum n. 12. & ad c. Sanctum, De censibus n. 8. in fine.

Dicendum tertio, si res laicorum onerata sint gabellis, aut collectis, onere tantum indeterminato & variabili pro varietate temporum, & necessitate occurrentium: quale est impositionum, quæ communiter sunt occurrente aliqua publica necessitate: vt quisque pro quantitate suarum facultatum aliquid pendat: probabile esse exonerari cum perueniant ad Clericum vel Ecclesiam. Ita sentit Panorm. in cit. num. 12. vbi repudiatis aliorum Canonistarum sententiam hanc cum Ioanne de Lignano, Ioanne Andrea, & Archid. amplectitur. Rationem adferens, quod tale ius nequeat possessionibus annexum esse; cum non sit perpetuum sed variabile, & quandoque imponatur personæ, loco rerum.

Si quis in contrarium opponat cap. Si tributum 11. quæst. 1. & cap. Tributum 23. quæstio. 3. Respondendum est in illis agi de tributis quæ olim erant in vsu apud Romanos: ad quæ soluenda obligati sunt Clerici, auctoritate Imperatoria, per legem De his, Cod. De Episcopis & Clericis; cui cum pro tuenda pace, & quiete, nollet Ecclesia resistere, voluit vt res tributariæ ad ipsam translata, manerent tributò obligatæ, sicut antea. Vnde nihil contra propositam sententiam inde inferitur: quia tale onus erat reale hoc est, rebus ipsis seu possessionibus impositionum: perinde ac si ex communi consensu ciues sua prædia per hypothecam generalem, aut specialem obligassent pro collectis impositionum

imponendis, vt ad quemcumq; deueniant cum eo onere transeat. Id quod obiter aduerte non esse contra libertatem Ecclesiasticam; quia vnicuique licet rei sue imponere onus. Cui quod Ecclesia per eiusdem rei acquisitionem subiciatur, prouenit ex pacto proprio ipsius, seu ex contractu quo illam ipsam rem acquisiuit. non autem ex impositione laicorum.

Notandum est nono, quod post Panorm. ad cap. Non minus. De immunit. Ecclesiarum docent in verbo Immunitas 1. Angelus 8. 37. & Sylva quæst. 5. dicto 4. Tabiena excommunic. 5. casu 18. num. 4. Clericos non teneri ad collectas quæ imponuntur causa publicæ necessitatis vel pietatis, nisi illos ea perinde ac laicos concernat; vt quando hostes grassantur, vastandum territorium ciuitatis, in quo Ecclesia multas habet possessiones: pro quo faciant dicenda in seq. lib. 13. num. 216. & aliquid seq.

Notandum est decimò, quod licet ab hac excommunicatione Bullæ iuxta præcedens notab. 2. excusentur exigentes à Clericis summam pecuniæ solitam solui à laicis; qui transeerint per certam portam, vel pontem, vel certas res asportauerint, vel inuenerint, vel vendiderint, aut donauerint; non excusari tamen à peccato mortali, & ab excommunicatione iuris per textum expressum in cap. Quamquam De censibus in 6. vbi ratio peccati tangitur, quod talis exactio sit contra leges tum Canonicas: tum etiam ciuiles, quod patet ex lege Placet. Codic. De sacrosanctis Ecclesiis relata in cap. Generaliter, §. Placet. 16. quæstio. 1. Vnum est tamen ex Nauarr. in l. 3. consil. iiii. De immunit. Ecclesiarum consilio 1. in fine, per quod prædicta exactio excusari potest: nempe fraus Clerici, qui de facto negotians, pactum expressum, aut tacitum cum alio iure, vt is quædam ad ipsam nomine donum mitteret, & ipse tantundem, aut etiam quid amplius eodem nomine remitteret, ne portorium debitum soluere compellatur, fraus enim, & dolus nulli patrocinari debent, ex cap. Sedes Apostolica, De rescriptis.

Iam verò quod iidem exigentes à tali peccato excusari non possint ratione consuetudinis, patet: quoniam ea verius est corruptela quam consuetudo, vt in eodem cap. Quamquam habetur. Et aperte sequitur, ex eo, quod ibidem quoque ponitur: quod Ecclesiæ Ecclesiasticæ personæ, ac res ipsarum non solum iure humano; sed etiam diuino sint à secularium personarum exactioibus immunes. Si enim id accipiamus sicut communiter Canonistæ (de quibus Couarr. in lib. 1. practic. quæstionum cap. 31. num. 1.) vt sensus sit eam immunitatem à Christo in Ecclesia institutam esse, res est clara; quia statutum diuinum quidquid agant homines, semper manet firmum & immutabile. Si verò ita accipiamus, vt sensus sit: constitutum quidem esse iure tantum humano (quod latè docent Couarr. in seq. num. 2. & Medina in Cod. De rebus restituendis qu. 15.) sed tamen conformiter iis quæ inueniuntur in sacris literis (quale est Genes. 47. quod Ioseph omnem terram Ægypti fecit tributariam Pharaoni, præter illam Sacerdotum: & 1. Esdra 7. Artaxerxes iussit ne à Leuitis & à Sacerdotibus tributum exigetur) tunc etiam talis consuetudo corruptela esse merito iudicatur: quia tollit Clericorum exemptionem ijs conformem quæ in literis sacris referuntur tanquam consentanea æquitati naturali. Neque ea, cum sit legibus Principum concessa, reuocari potest ab iisdem Principibus, & multo minus ab inferioribus; nisi consentiente non modo Papa sed etiam Ecclesiasticis quorum interest: cum ex reg. 29. iuris in 6. quod omnes tangit, debeat ab omnibus approbari. Et ratio est, quia donatum & acceptatum reuocari non potest, nisi de mutuo partium consensu: alioquin tolleretur fides humana quæ est fundamentum omnis iustitiæ, obligationis, & contractus inter homines.

Notandum est postremò ex Panorm. ad ca. Non minus De immunit. Ecclesiarum numero 18. Clericum in casibus in quibus dictum est ipsum obligari ad collectas aut pedagia, non posse conueniri coram Iudice seculari, nec ab illo compelli ad illas soluendas. Quod tamen verum est tantum cum tale onus annexum est personæ, & ideo ex rebus soluendum est ratione personæ; tunc enim sicut Clericus exemptus est secundum personam, ita quoque res illius sunt exemptæ. Cum verò tale onus annexum est rebus, vt sunt tributum, census, feudum, hypotheca, tunc Clerico nolente

soluere, executio fieri potest per Iudicem secularem: quia res ipsæ Clericorum non sunt ea ex parte exemptæ, iuxta antedicta in notab. 7.

CAPVT XXVI.

De duabus reliquis excommunicationibus Bulla Cœna Domini, qua feruntur his verbis.

19 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes & quoscumque Magistratus, & Iudices, Notarios, Scribas, Executores, Subexecutores, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus seu criminalibus, contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiēdo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo sine speciali, specifica, & expressa huius Sanctæ Sedis Apostolicæ licentia. Quique eiusmodi licentiam ad personas & casus non expressos extendunt, vel alias illâ perperam abutuntur, etiam si talia committentes fuerint Consiliarij, Senatores, Præsidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nūcupati.

20. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se seu alios, directè vel indirectè sub quocumque titulo, vel colore, inuadere, destruere, occupare ac detinere præsumserint in totum vel in partem, Almam urbem, Regnum Siciliae, insulas Sardiniae, & Corsicae, terras citra Pharium, Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiam Anconitanam, Massæ Trebaricæ, Romandiolæ, Campaniæ, & Maritimas Prouincias, illarumque terras, & loca, ac terras specialis commissionis Arnulforum, ciuitatesque nostras, Bononiam, Cæsenam, Ariminum, Beneuentum, Perusinum, Auentinam, ciuitatem Castellum, Tudertum, Ferrariam, Comacium, & alias ciuitates, terras & loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictæque Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecta: necnon supremam iurisdictionem in illis, nobis & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem, de facto usurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt, necnon adherentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem, quomodolibet præstantes.

SVM MARIVM.

383 Crimina ob quæ, & persone in quas fertur decimanona excommunicatio, quodque ea sit species quedam lata in ca. Si quis suadente Diabolo 17. q. 4.

384 Quid sit causa criminalis, quid processere, & quatenus istud liceat possit laico aduersus Clericum.

385 Personæ ad quas excommunicatio hæc extenditur, & casus in quibus ea illam non incurrunt processando, aut alia faciendo contra Clericum.

386 Ob quam causam, & in quas personas feratur vltima excommunicatio.

387 Que excusatio ab ea esse possit.

388 Explicatio difficultatis, de inuadentibus terras Papa, sine animo eas sibi usurpandi ac retinendi.

383. Sequitur 19. excommunicatio, in Iudices seculares, qui interponentes se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas. Illius materia est sacrilegium quo libertas Ecclesiastica offenditur in causis criminalibus: Personæ quibus imponitur sunt omnes & quoscumque Magistratus, Notarij, Scribæ, Executores, & Subexecutores. Actio principalis propter quam imponitur est Interponere se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiēdo, proferendo sententiam contra easdem, aut illam exequendo sine speciali, specifica, & expressa Apostolicæ Sedis licentia.

Notandum est primò, hanc excommunicationem siquæ & præcedentem 11. censeri posse speciem quandam illius generalis quæ fertur in cap. Si quis suadente diab. 17. quæst. 4. proindeque dicta in eiusdem explicatione addita ad calcem libri primi antecedentis huic quoque loco seruire posse: restrictione facta ad personas exercentes iudicium seculare in causa criminali contra Ecclesiasticum à seculari foro exemptum, non modo iure Canonico, 11. quæst. 1. cap. 1. & aliquot sequent. sed etiam iure ciuili, vt in cap. Clerici De iudiciis

probat ex eo, quod Imperator dicat, quod leges non deiciantur sacros Canones imitari: & ex eo quod in Authentica Statuimus Cod. De Episcopis & Clericis statuatur, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quaestione vel ciuili, trahere ad Iudicem secularem præsumat contra constitutiones Imperiales, & Canonicas sanctiones, vbi etiam additur triplex pœna vti iam annotauimus in præcedent. num. 349.

Dicitur verò quaestio seu causa criminalis, prout in sua expositione à Graphiis lib. 4. decis. auctar. cap. 18. num. 134. tangit alius cit. quando agitur ad pœnam pro crimine applicandam fisco, nempe vt satis fiat iustitiæ vindictiæ, exigenti in Rep. delicta puniri à Magistratu. Quando autem agitur ad pœnam applicandam parti: vt scilicet satis fiat iustitiæ commutatiæ, exigenti vt cuique suum reddatur, dicitur quaestio seu causa ciuilis.

Notandum est secundò, ex eodem authore in sequ. num. 135. processare idem esse ac inquirere contra aliquem: in ordine ad prædictam pœnam fisco applicandam: ideoque illum qui de crimine aliquo Ecclesiastici, tantum accipit informationem, vt veritas facti cognoscatur, non incurrit in hanc censuram, quia id non est processare, nisi ulterius procedatur ad pœnam à seculari Iudice infligendam. Neque etiam incurrit ille qui secreto Ecclesiasticum processat animo præferendi processum Summo Pontifici, non autem officialibus regis: prout idem auth. ibidem notat. Et patet ex eo, quod hæc excommunicatio feratur ad protegendum Ecclesiasticos aduersus seculares Magistratus, volentes de eorum criminibus iudicia exercere.

Notandum est tertio, excommunicationem hanc generalem esse quoad personas: vt pote quæ extenditur ad omnes secularium iudiciorum Ministros, siue primarios, vt Magistratus & Iudices, etiam si fuerint Senatores, Præsidentes, Cancellarij, aut Vicecancellarij; siue secundarios vt Notarios & Scribas. Adde pariter alios qui eisdem Iudicibus cooperantur in exercendo iudicio, vt solent Aduocati, & Procuratores; horum enim par omnino ac illorum est ratio. Siue denique executores & subexecutores, quales sunt qui capiunt, ligant, trahunt ad laicorum criminali tribunal personas Ecclesiasticas, aut qui comitantur trahentes ad hos defendendos; qui ligant ad torturam, aut torquent, aut aliud eius generis faciunt.

Notandum est quarto, multos esse casus (quos ex Iulio Claro in praxi criminali consequenter à Graphiis loco citat. persequitur) in quibus hæc excommunicatio non incurritur processando aut aliud supradictorum faciendo. Primus est, cum Clericus criminofus, est realiter degradatus, aut depositus eo modo quo ex c. Cum non ab homine De iudiciis tradidimus in l. 1. n. 237. vbi vide.

Secundus casus est, cum quis tonsura tantum Clericali, aut minoribus ordinibus initiatus est, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, & habitum, ac tonsuram Clericalem deferens alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inferuiat, aut in seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate, de licentia Episcopi quasi in via ad maiores ordines suscipiendos, versetur. Talis enim priuilegio fori non gaudet ex Conc. Trid. 23. cap. 6. De reform. Vnde intelligitur nullum Clericum coniugatum gaudere priuilegio fori, nisi ferens tonsuram & habitum Clericalem inferuiat alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi, sicque accipi debet cap. vnicum De Clericis coniugatis in 6. de quo multa Couar. in lib. practicarum quaestionum cap. 31. num. 6. & sequentibus. Habetur quoque ex eodem Concil. in præcedenti sess. 7. cap. 10. nullo priuilegio, præsertim in criminalibus, gaudere Clericum qui accipit minores ordines infra annum à morte sui Episcopi cum literis dimissorijs Capituli, vel alicuius qui locum Episcopi habet, nisi arctatus sit occasione beneficij accepti, vel accipiendi.

Tertius casus (de quo & sequentibus videnda sunt dicta lib. 1. cap. 18.) est cum Clericus se facit iaculatorem. Quartus, cum se miscet enormitatibus, Quintus, cum inuenitur in delicto flagranti. Sextus, cum Iudex laicus non iure proprio, sed de mandato Superioris Ecclesiastici interponit se in causa criminali Clerici, capiēdo ipsum ex cap. Vt summa De sent. excom. & ex cap. Si Clericos eod. tit. in 6. Et ratio patet, quia id